

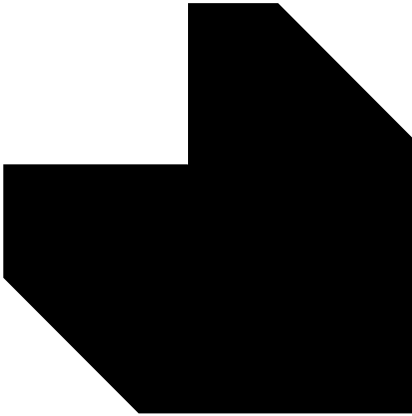
Akram Ajlisi
Kamenné sny

Větrné mlýny

Větrné mlýny

Akram Ajlisi
Kamenné sny
román-rekviem

Akram Ajlisli
Kamenné sny

Kniha vyšla v rámci projektu Visegrad Eastern Partnership Literary Award,
který byl podpořen Mezinárodním visegrádským fondem
a je realizován Univerzitou Komenského v Bratislavě.

© Akram Ajlisli, 2015

Translation © Alexandra Stelibská, 2015

© Větrné mlýny, 2015

ISBN 978-80-7443-159-3 (papírová kniha)

ISBN 978-80-7443-162-3 (eBook)

Překlad Alexandra Stelibská

Českému čtenáři

Žiji stejně jako dříve v Baku, izolovaný od společnosti, s úřady nekomunikuji. Obyčejní lidé se ke mně chovají bez zášti. Na ulicích města mi občas dokonce projevují neskrývané sympatie. Nyní téměř všichni lidé v Ázerbájdžánu vědí, jak vypadám. Viděli mě totiž mnohokrát na všech televizních stanicích, když byla zahájena celá ta propagandistická mašinerie vrcholné moci, která mě označila za zrádce národa a nepřítele lidu, a to všechno výlučně v duchu nejhorších časů sovětského ideologického impéria.

Lidé na vlastní oči viděli, jak pálí mé knihy v plápolajících ohních ve městech i na venkově, jak davy organizované shora proklínají mou osobu, jak spisovatelé, poslanci a všemožní „vlastenci“, tito pololidé, požadují šibenici pro mou osobu.

Tohle všechno jsem mohl sledovat jak já, tak i celá má rodina po dobu několika měsíců. Viděla to má žena, která dlouhá léta pracovala jako ředitelka dětské knihovny a jež byla zničehonic bezdůvodně odvolána,

viděl to i můj dospělý syn, zkušený ekonom, který kvůli mým hříchům také přišel o práci.

Kvůli *Kamenným snům* jsme museli snášet mnoho urážek a příkoří. Očernili mě doslova všichni: novináři, profesori, akademici, dokonce i Šejch-ul-Islám — nejvyšší náboženský představitel země, jako by dočista zapomněl na Boha i na proroky, označil mě za odpadlíka od víry, jen aby se zavděčil Nejvyšší Moci.

Viděl jsi tu epidemii zbabělosti a zrady? Často jsem se ptal sám sebe a také si sám odpovídal: Ano, viděl. Všichni se chovají stejně hanebně, jako by se spikli.

Jak se mnohokrát v dějinách ukázalo, když je zemi zle, nejvíce ze všech strádají spisovatelé. Je tomu tak proto, že mocichtiví pánové kdoví proč nechtějí slyšet pravdu o vlastní zemi.

V mé zemi je velmi mnoho spisovatelů. Více než šestnáct set z nich se honosí oficiálním průkazem Svazu spisovatelů (jenž je financován úřady). A těchto šestnáct set spisovatelů je vždy připraveno podpořit jakoukoli „iniciativu“ vedenou shora. Nikoho, kdo zná skutečnou podstatu autoritativních režimů, proto nemůže překvapit moje zvláštní postavení mezi ázerbájdžánskými spisovateli. V mé zemi je nyní pravda ještě více nežádoucí než za dob sovětského ideologického revanšismu.

Ale jak se říká v Bibli: „Kdo vytrvá až do konce, bude spasen.“ Všechny ty útoky ze strany mocenských špi-

ček jsem ustál jen díky své vytrvalosti a nezdolnosti členů mé rodiny. Díky ohromné podpoře ze zahraničí. A, co je nejdůležitější, díky tomu, že jsem o své pravdě nepochyboval.

Za svůj román jsem byl nominován na Nobelovu cenu míru za rok 2014. *Kamenné sny* vyšly německy a byly navrženy na německou Bookerovu cenu. Můj román byl vydán také finsky a lotyšsky. Chystá se i italské a slovenské vydání.

Mám velkou radost, že tato má tenká knížečka nyní vychází i česky. Hřeje mne pomyslení, že má kniha vychází v češtině, v jazyce Jana Husa, Karla Čapka, Jaroslava Haška, Julia Fučíka a Václava Havla.

*Věnováno památce mých krajanů,
již po sobě zanechali neoplakanou bolest.*

**Záhadná smrt staré šatnářky,
smrtelně nebezpečný žert slavného herce
a stranická knížka jako zbraň**

Kapitola první

Stav pacienta, kterého právě přivezli na traumatologické oddělení jedné z největších nemocnic v Baku, byl velmi vážný.

Pacienta ležícího v bezvědomí na nemocničním lehátku vezli středem potmělé chodby, která se táhla přes celé poschodí nemocnice, na operační sál umístěný v druhém křídle budovy. Vezli ho dvě ženy v bílých pláštích a stejně tak ustrojení dva muži. Vedle lehátka šel i samotný chirurg, vyhublý, šedovlasý muž střední postavy, který mezi svými kolegy vynikal svou zdrženlivostí, velitelskou strohostí ve tváři a mimořádnou čistotou pláště.

Pokud bylo na celé této situaci, jinak zcela běžné pro nemocniční prostředí, něco příznačného, něco, co se zdálo nemístné, byla to tragikomičnost ve vzezření a jednání muže, který pacienta na kliniku přivezl. Tento malý neposedný muž ve věku mezi pětapadesáti a šedesáti lety s drobným obličejíčkem, který nikterak nekorespondoval s jeho ohromným kulatým břichem, pobíhal kolem lékaře a neustále dokola opakoval:

„Doktore, doktore můj zlatý... zabili ho. Takového člověka uprostřed bílého dne zmlátili, zničili. To ti je rázové, doktore, jerevanští Ázerbájdžánci, ti to byli. Pět šest chlapů, jerázů. Tihle grázlové si vůbec neváží lidí, můj drahý doktore. Necení si ani herců, ani básníků, ani spisovatelů. Stačí o někom říct, že je Armén, a je po něm. Okamžitě ho skopnou na zem a zadupou jak divá zvěř. Roztrhají ho na kusy, a jen se opovaž k nim přiblížit... Říkám jim: nebijte ho, ten člověk, povídám, není Armén, je náš, syn našeho lidu, hrdost a svědomí národa. Ale copak mě někdo poslouchá? Ani mě nenechali říct, kdo jsem. Dostal jsem takový kopanec do boku, že jsem div na místě neumřel. Přímo sem, doktore, do pravého boku. Doteď mě to tam strašně bolí..“

Doktor příliš dobře nerozuměl, co muž, který pacienta přivezl, povídá. A možná tomu ani nechtěl rozumět. Možná ani neslyšel, co ustavičně drmolil tenhle úzkostlivý, směšný muž, jenž měl k hnědé kostkované košili uvázanou žlutou kravatu. Leč pozorný člověk by si mohl všimnout, že se lékař čas od času tiše pousmál pod vousy. Nikoliv proto, že s každým slovem, s každým gestem muže, který přivezl pacienta, vznikala komická situace. Ale spíš proto, že světlovlasý muž, jenž ležel na lehátku, byl vyhublý a zjevně velmi vysoký. A dost možná, že protichůdnost ve vzezření těch dvou doktorů připomínala nejsmutnější stránky příběhu Dona Quijota a Sancho Panzy.

Když došli ke dveřím operačního sálu, jeden z mužů v bílém plášti zatarasil směšnému člověku se žlutou kravatou cestu.

„Nechte ho,“ řekl lékař, „zdá se, že mu něco leží na srdci. Jen ať se vypovídá.“

Sál, který byl o poznání menší než chodba, se přesto jevil jako prostorná místnost s vysokým stropem a obrovskými okny. Operační stůl, stojící uprostřed, připomínal lehátko zakryté prostěradlem, na němž ležel pacient. Dva muži, kteří lehátko se zraněným přivezli, pacienta zvedli, položili ho na stůl, pohledem požádali doktora o svolení a beze slova odešli ze sálu.

„Peroxid!“ řekl nahlas chirurg zdravotním sestřám, když si ohrnoval rukávy pláště. „Doneste peroxid a očistěte mu obličej.“ Při pohledu na zakrváceného pacienta zamumlal nějakou nadávku a jeho souputníka se zeptal: „Kdo mu to udělal?“

„Vždyť jsem vám, doktore, říkal, že jerázové. Ti zpropadení běženci z Arménie. Jako by nestačilo, že mu rozbili celý obličej. Pak ho ještě povalili na zem a jako divoká zvířata ho začali tlouct do břicha. Ještě štěstí, že jsem přiběhl. Vyrazil jsem ráno do města projít se na čerstvém vzduchu. Odcházím z toho proklatého místa zvaného Parapet a vidím, jak u fontány pět nebo šest kníratých ničemů mlátí člověka. A lidé stojí okolo a mlčky přihlížejí...“ Vtom se najednou zajíkl. Jeho rty se stále pohybovaly, ale jak se zdálo, slova mu vázla v hrdle.

„Peroxid došel, doktore,“ co možná nejtíšeji řekla omluvným hlasem jedna ze sester. (Jedna z nich byla starší, druhá úplně mladinká.)

„Líh snad ještě je,“ řekl beznadějně doktor.

„Ne, není, doktore. Všechno, co jsme měli, se spotřebovalo včera.“

„Dobře, tak ho omyjte vodou. S hypermanganem opatrně.“ Doktor si umyl ruce mýdlem u umyvadla v rohu místnosti a potom přistoupil k operačnímu stolu.

„Všechno z něj sundejte. Nechte mu jen trenýrky.“

Pacient, jehož obličej, nos, podbradek, límec oranžové vlněné košile a šosy světle modrého saka byly celé potřísněné jasně červenou krví, ležel na stole tak klidně, jako by na náměstí, zvaném Parapet, nemlátili jeho, ale jeho nejzavilejšího nepřítele. Tvrdě spal, ačkoli se z jeho hrudi často draly chraptivé steny. Nejenže spal, ale vypadalo to, že se mu i zdají sny, přičemž mu tyto sny dle všeho přinášely velké potěšení.

Zatímco ženy omývaly z pacientova obličeje zaschlou krev, doktor mu měřil tep. Když sestry pacienta svlékly, začal ho lékař důkladně prohlížet a mluvit tak, jako by sám sobě podával zprávu nebo někomu diktoval:

„Tržná rána na spodním rtu na dva stehy. Čelisti bez zjevných fraktur. Dva vykloubené klouby na levé horní končetině: v oblasti lokte a zápěstí. Vykloubené dva prsty na pravé ruce: palec a prostředníček. Silně pohmožděné svaly na levé dolní končetině. Fraktura pravé

česky. Záda, hrudník a páteř bez zjevných anomálií. Žádné fraktury na lebce nejsou patrné.“ Doktor umlkl a znovu rozčileně zaklel. „Otřes mozku!“ řekl kdoví proč hlasitě a rusky, potom vytáhl z kapsy kalhot kapesník, pomalu si utřel pot z čela a znovu rusky dodal: „Zbili ho bestiálně!“

Po každém slově proneseném lékařem se ve tváři muže, který přivezl pacienta, zračily všechny jeho prožitky, všechen jeho bol a utrpení. Stěží se bránil slzám. Jakmile doktor dokončil vyšetření pacienta, přestal se muž ovládat. Usedavě se rozplakal jako ukřivděné dítě.

Jedné z žen stojících v bílých pláštích u operačního stolu (té, co byla mladší) vyhrkly slzy. Postarší sestřička byla také rozrušená a bolestně zavrtěla hlavou. I doktorovi bylo toho muže velmi líto. Začal ho uklidňovat:

„Ale no tak, neplačte... Není to tak zlé. Za dva týdny bude váš přítel jako rybička, já vám ho vykurýruju.“

Doktor sklopil hlavu a zamyslel se, pak znovu hlavu zvedl a s určitou opatrností se zeptal:

„Ty tedy říkáš, že je Armén?“

Náš komický hrdina překvapeně vyvalil oči.

„Copak vy ho neznáte? Vy neznáte Sadaje Sadyglyho? Pýchu ázerbájdžánského divadla! Herce číslo jedna! Vy skutečně neznáte našeho velikého mistra? Ani v televizi jste ho neviděl? Dokonce i mě jste musel nejednou vidět v televizi, doktore. Možná jste si mě jen nezapamatoval... Nüvariš Karabachly — známý představitel